

ΕΣΔΑ στη δημοτική - Πρόσφατες εξελίξεις του ευρωπαϊκού συστήματος προστασίας των δικαιωμάτων του Ανθρώπου

Είναι ξεχωριστή τιμή και χαρά να απευθύνω σήμερα χαιρετισμό στη εκδήλωση που συνδιοργανώνουμε ο ΔΣΑ και το Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα δικαιώματα του ανθρώπου, με αφορμή τη δημοσίευση της ΕΣΔΑ στη δημοτική γλώσσα και με θέμα τις πρόσφατες εξελίξεις του ευρωπαϊκού συστήματος προστασίας των δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Ευχαριστώ θερμά τον συντονιστή και τους εκλεκτούς ομιλητές που ανταποκρίθηκαν στην πρόσκλησή μας και μας τιμούν με την παρουσία τους και τη συμμετοχή τους. Η ταυτόχρονη παρουσία και ενεργός συμμετοχή του πρώην και του νυν Έλληνα δικαστή στο δικαστήριο του Στρασβούργου, των Προέδρων και των τριών Ανωτάτων Δικαστηρίων της χώρας, του Γενικού Γραμματέα Νομικών και Κοινοβουλευτικών Θεμάτων καθώς και του δικηγορικού σώματος στην αυτή επιστημονική εκδήλωση, υπό την αιγίδα της Προέδρου της Δημοκρατίας, καταδεικνύουν πόσο ψηλά στις προτεραιότητες του νομικού κόσμου της χώρας βρίσκεται το ευρωπαϊκό σύστημα προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου, στοιχείο καθοριστικό του νομικού μας πολιτισμού.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η ΕΣΔΑ, όπως ερμηνεύεται από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, αλλά

και τα εθνικά δικαστήρια, έχει συμβάλει καθοριστικά στη διαμόρφωση **ευρωπαϊκής νομικής ταυτότητας** και στην προώθηση των δημοκρατικών αρχών.

Η πορεία της ΕΣΔΑ στην έννομη τάξη μας είναι σύστοιχη με την προϊούσα εμπέδωση του κράτους δικαίου. Κατά την αρχική περίοδο εφαρμογής της από τον κυρωτικό νόμο 2329/1953, μέχρι την δικτατορία, η επίδραση της υπήρξε περιορισμένη, καθώς έμοιαζε, όπως χαρακτηριστικά έγραφε ο Φ. Βεγλερής με *«...νησίδα ακατοίκητη μέσα σ' ένα αρχιπέλαγος νόμων επίμονα, συστηματικά και μόνιμα ασυμβίβαστων προς το γράμμα και το πνεύμα της»*.

Την περίοδο της δικτατορίας οι προσφυγές των σκανδιναβικών κρατών και της Ολλανδίας κατά της Ελλάδας, οδήγησαν την τελευταία να αποχωρήσει από το Συμβούλιο της Ευρώπης προκειμένου να μην εκδιωχθεί από αυτό, ως συνέπεια της βέβαιης αποδοχής, από το ΕΔΔΑ, των πιο πάνω προσφυγών, πιστοποιώντας έτσι την απόλυτη ρήξη του χουντικού καθεστώτος με το κράτος δικαίου και την δημοκρατική Ευρώπη.

Με την αποκατάσταση της δημοκρατίας, η ΕΣΔΑ κυρώθηκε εκ νέου με το ν. 53/1974, ενώ κομβική υπήρξε η υιοθέτηση, το 1985, της ατομικής προσφυγής ενώπιον του ΕΔΔΑ.

Από τη στιγμή εκείνη και έπειτα, υπό την καθοριστική συμβολή της Σύμβασης, εγκαινιάστηκε η πλέον σημαντική

περίοδος του σύγχρονου συνταγματισμού και του κράτους δικαίου, με πρώτη αξία τον άνθρωπο και τη δικαιοσύνη. Στις δεκαετίες που ακολούθησαν, η νομολογία του ΕΔΔΑ διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στον εκσυγχρονισμό του ελληνικού δικαίου. Οι καταδίκες της χώρας, σε πλείονα πεδία, από την αστυνομική βία και τις συνθήκες ζωής και εργασίας των προσφύγων και μεταναστών, μέχρι την ελευθερία της έκφρασης και την ταχύτητα απονομής της δικαιοσύνης, κατέδειξαν τις ανεπάρκειες και αβελτηρίες της καθ' ημάς έννομης προστασίας και σε πολλές περιπτώσεις αποτέλεσαν **εφαλτήριο θεσμικών αλλαγών**. Ταυτόχρονα, η προσφυγή στο ΕΔΔΑ αποτέλεσε ένα *ultimum refugium* για τον θιγόμενο, ο οποίος πέραν της δίκαιης ικανοποίησης που μπορεί να επιδικάσει το δικαστήριο, πλέον έχει τη δυνατότητα, να επιτύχει την επανάληψη της διαδικασίας, όταν τούτο επιβάλλεται για τη συμμόρφωση προς την απόφαση του Δικαστηρίου (βλ. άρθρο 12 του Ν 2865/2000, με το οποίο εισήχθη το πρώτον πρόβλεψη για τα ποινικά δικαστήρια, το άρθρο 23 του Ν 3900/2010 για τα διοικητικά δικαστήρια πλην του ΣτΕ, το άρθρο 16 του Ν 4446/2016 για το ΣτΕ, και το άρθρο 29 Ν 4491/2017 για τα πολιτικά δικαστήρια).

Ως δικηγορικό σώμα επικαλούμαστε με συνέπεια την ΕΣΔΑ στο πλαίσιο των δράσεων και θεσμικών παρεμβάσεών μας. Θυμίζω, ενδεικτικά:

- τη δυναμική μας παρέμβαση και διεθνή κινητοποίηση για την **απελευθέρωση των δύο Ελλήνων Αξιωματικών** που κρατούνταν κατά παράβαση της ΕΣΔΑ, χωρίς απαγγελία κατηγοριών και χωρίς δίκη στις φυλακές της γείτονος χώρας·
- τον επιτυχή δικαστικό αγώνα υπέρ των **8 Τούρκων Αξιωματικών** για την χορήγηση ασύλου, οι οποίοι αντιμετώπιζαν τον κίνδυνο μιας αντίθετης προς την ΕΣΔΑ απάνθρωπης και εξευτελιστικής μεταχείρισης εάν επέστρεφαν στην Τουρκία, ενώ προσέτι θα στερούνταν μετά βεβαιότητας το δικαίωμα δίκαιης δίκης, στη γείτονα.
- τις δημόσιες παρεμβάσεις μας για την **αστυνομική βία**, την οποία πολλαπλώς έχει στηλιτεύσει και το ΕΔΔΑ με σειρά αποφάσεων κατά της χώρας μας (μεταξύ των πλέον πρόσφατων: *Ε.Κ. κατά Ελλάδος, Δικαίου κατά Ελλάδος, Sarwari κατά Ελλάδος, Σιδηρόπουλος και Παπακώστας κατά Ελλάδος* κλπ).

Εάν έπρεπε, όμως, να απομονώσουμε μια κατηγορία παραβιάσεων της Ελλάδος, που καταγιγνώσκονται επίμονα από το ΕΔΔΑ, χωρίς να γίνονται αντίστοιχα βήματα συμμόρφωσης από την πλευρά της χώρας μας, αυτή είναι η **βραδεία απονομή της δικαιοσύνης**. Η χώρα μας κατέχει το θλιβερό προνόμιο να

βρίσκεται στην τρίτη χειρότερη θέση όσον αφορά τις καταδίκες για παραβίαση του "εύλογου χρόνου" απονομής της δικαιοσύνης, μετά την Ιταλία και την Τουρκία.

Μάλιστα, το ΕΔΔΑ με **πυλοτικές αποφάσεις** του έκρινε ότι οι μεγάλες καθυστερήσεις στις διαδικασίες ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων [απόφαση *Γλύκαντζη* της 30.10.2012], των ποινικών δικαστηρίων [απόφαση *Μιχελιουδάκη* της 3.4.2012] και των διοικητικών δικαστηρίων [απόφαση *Αθανασίου* της 21.12.2010] δεν αποτελούν απλώς παράβαση των άρθρων 6 § 1 και 13 της ΕΣΔΑ, δηλαδή του δικαιώματος για δίκαιη δίκη μέσα σε εύλογη προθεσμία και του δικαιώματος για ουσιαστική επανόρθωση, αλλά αποκαλύπτουν παράλληλα την ύπαρξη **σοβαρού προβλήματος συστημικού χαρακτήρα**.

Πράγματι, πώς αλλιώς μπορεί να χαρακτηριστεί η κατάσταση στη χώρα μας:

- *όταν ο προσδιορισμός των εφέσεων κατά αποφάσεων Ειρηνοδικείων γίνεται σε τρία χρόνια και των ανακοπών σε πέντε χρόνια;*
- *όταν η δικαστική απόφαση, την οποία εναγωνίως αναμένει ο πολίτης, εκδίδεται μετά από 20 ή και πλέον μήνες, ακόμα και σε υποθέσεις ασφαλιστικών μέτρων;*
- *όταν στην ποινική Δικαιοσύνη οι προκαταρκτικές εξετάσεις και η διαδικασία των συμβουλίων διαρκούν επί έτη και οι υποθέσεις φθάνουν να δικάζονται στο όριο της*

παραγραφής, με αποτέλεσμα να παραβιάζεται ήδη από την προδικασία, η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου;

- *Όταν οι αγωγές αρμοδιότητας Διοικητικού Πρωτοδικείου προσδιορίζονται μετά από 3-4 χρόνια και εκδίδονται επ' αυτών αμετάκλητες εκτελεστές αποφάσεις μετά από 10-15.*

Η ταχύτητα στην απονομή της δικαιοσύνης αποτελεί μία παράμετρο που πρέπει να λαμβάνουν υπόψη όχι μόνον ο δικαστής, αλλά όλα τα όργανα του κράτους, στο πλαίσιο της υποχρέωσής τους να διασφαλίζουν την ακώλυτη άσκηση των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Όπως χαρακτηριστικά επισημαίνει το ΕΔΔΑ (απόφαση *Rahju* της 28.10.2014), δεν εμπίπτει σ' αυτό να αναζητήσει σε ποια Αρχή θα αποδώσει την παρατηρούμενη υπέρβαση του ευλόγου χρόνου, διότι, σε όλες τις περιπτώσεις, το κράτος είναι αυτό που ευθύνεται.

Συνεπώς, πρέπει να συστρατευθούν όλοι οι παράγοντες που συνδιαμορφώνουν και συγκαθορίζουν την απονομή της δικαιοσύνης, για την πολυπόθητη επιτάχυνση. Αυτό αφορά εξίσου το νομοθέτη, το Υπουργείο Δικαιοσύνης, τις διοικήσεις των δικαστηρίων, και φυσικά κάθε δικαστή ατομικά στο πεδίο της ατομικής του ευθύνης και αρμοδιότητας. **Εμείς, το δικηγορικό σώμα, που είμαστε η φωνή του πολίτη μπροστά στο δικαστικό Λεβιάθαν, έχουμε χρέος να θέτουμε το δάκτυλο**

επί τον τύπον των ήλων. Αυτό πράττουμε και θα συνεχίσουμε να πράττουμε, πιστοί στη θεσμική μας αποστολή με **συγκεκριμένες παρεμβάσεις και προτάσεις για την αντιμετώπιση της νοσηρής κατάστασης που βιώνουμε.**

1. Στην ποινική δικαιοσύνη τα προβλήματα εντοπίζονται κυρίως στην **προδικασία**. Από τη μια πλευρά τα αλληπάλληλα στάδια π.χ. προκαταρκτικής, ανάκρισης και βουλευμάτων, εξαντλούν σχεδόν το χρόνο της παραγραφής, με αποτέλεσμα οι πλημμεληματικού χαρακτήρα υποθέσεις να φθάνουν στο ακροατήριο **λίγο πριν παραγραφούν**, κατά τρόπο που ευνοεί προδήλως τον θύτη έναντι του θύματος. Απ' την άλλη πλευρά, οι **αυτοματοποιημένες διώξεις και παραπομπές αντί των αρχειοθετήσεων** των σχετικών υποθέσεων (όταν και όπου δικαιολογούνται), αλλά και η πλημμελής ανάκριση σε κάποιες περιπτώσεις λόγω της πίεσως περάτωσης αυτών εντός συγκεκριμένων προθεσμιών, οι οποίες εν τέλει καταπίπτουν κατά την ενώπιον του ακροατηρίου διαδικασία, επιβαρύνουν αδικαιολόγητα το σύστημα απονομής της δικαιοσύνης, αλλά κυρίως τους ίδιους τους διαδίκους, συμπεριλαμβανομένων των κατηγορουμένων που παραμένουν αδικαιολόγητα υπόδικοι επί μακρότατο χρόνο.

2. Στη διοικητική δικαιοσύνη ο νομοθέτης, υπό την πίεση των μνημονιακών απαιτήσεων, επεδίωξε μονομερώς να επιταχύνει μόνον τις **φορολογικές διαφορές**, επειδή

εμφανίζουν εισπρακτικό ενδιαφέρον για το Δημόσιο. Έτσι, αντί να εφαρμόσει ρυθμίσεις παρόμοιες με αυτές του ν. 4055/2012 και στη διοικητική δικαιοσύνη, και αντί να γενικεύσει το στάδιο της **ενδικοφανούς επίλυσης** σε όλες τις διοικητικές διαφορές, και όχι μόνο στις φορολογικές, προτίμησε ένα σύστημα δύο ταχυτήτων, όπου προτάσσονται οι φορολογικές διαφορές, αλλά π.χ. οι αγωγές ή άλλες προσφυγές, βραδυπορούν αδικαιολόγητα (με ορισμό δικασίμου συχνά στην 4ετία).

Παράλληλα, τα νομοθετικά μέτρα που εμφανίστηκαν ως πανάκεια, όπως η **πilotική δίκη**, είχαν πενιχρά αποτελέσματα. **Δεν οδήγησαν σε συντομότερες δικασίμους στα κατώτερα δικαστήρια**, μετά την επίλυση εκάστου ζητήματος από το ΣτΕ. Αντίθετα, η νομοθετική εμμονή του **περιορισμού του αριθμού των εναγόντων - προσφευγόντων** στις ομαδικές υποθέσεις (σε 50 ανά δικόγραφο), είχε ως αποτέλεσμα οι αριθμητικές χρεώσεις των δικαστών να είναι αναντίστοιχες με τις πραγματικές, καθώς οι πλείονες υποθέσεις και εκδιδόμενες αποφάσεις αφορούν κατ' ουσίαν την αυτή υπόθεση, και αλλάζουν μόνο τα ονόματα.

Και εδώ οφείλουμε να εστιάσουμε στις πραγματικές αιτίες της επιβράδυνσης, που είναι αφ' ενός στην **κακοδιοίκηση**, η οποία αποτελεί πραγματική «μηχανή παραγωγής» διαφορών, και αφ' ετέρου στην **αλόγιστη άσκηση -συχνότατα αβάσιμων-**

ενδίκων βοηθημάτων και μέσων από το ίδιο το Δημόσιο και τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου.

3. Περνώ τέλος στον πολύπαθο χώρο της **πολιτικής δικαιοσύνης**, που έχει τραυματιστεί βαριά από τις αλλαγές του ν. 4335/2015 και δυστυχώς δεν επανακάμπτει με τις νέες τροποποιήσεις των πρόσφατων ν. 4842/2021, 4855/2021 και 4871/2021. Διότι το **μετέωρο βήμα αυτών των τροποποιήσεων του ΚΠολΔ** δεν λύνει κανένα από τα προβλήματα που επισώρευσε ο ατυχής, υπονομευτικός της πολιτικής δίκης, ν. 4335/2015. Αντί για τη θρυλούμενη επιτάχυνση, επήλθε **τεράστια επιβράδυνση** στην απονομή της δικαιοσύνης. 7 χρόνια μετά την εφαρμογή του νέου Κώδικα οι δικάσιμοι είναι πολύ συντομότερες στις ειδικές διαδικασίες, όπου η διαδικασία παρέμεινε ως επί το πλείστον αμετάβλητη, και πολύ **μακρότερες στην τακτική διαδικασία, που αποτέλεσε το επίκεντρο της δικονομικής «αντιμεταρρύθμισης».**

Με τις νέες αλλαγές, αντί να καταργηθεί η **τυπική συζήτηση**, η οποία μόνο καθυστερήσεις έχει επιφέρει (καθώς στο Πρωτοδικείο Αθηνών η τυπική συζήτηση προσδιορίζεται 2 – 2½ χρόνια μετά το κλείσιμο του φακέλου), αυτή εξακολουθεί επίμονα να διατηρείται. Επιπλέον εισάγεται η πιλοτική δίκη στις πολιτικές υποθέσεις, η οποία πέρα από τα προφανή ζητήματα συνταγματικότητας που εγείρει, και τα οποία έχουμε

πολλαπλώς επισημάνει, δεν θα επιφέρει επιτάχυνση (όπως δεν επήλθε επιτάχυνση στη διοικητική δικαιοσύνη).

Πέραν των εξειδικευμένων παρατηρήσεων, ανά δικαιοδοτικό κλάδο, υπάρχουν ορισμένα ζητήματα που πρέπει να αντιμετωπιστούν οριζόντια, αν θέλουμε να βρούμε λύσεις και να αντιμετωπίσουμε αποτελεσματικά το πρόβλημα των καθυστερήσεων, για το οποίο κατά σύστημα καταδικάζεται η χώρα από το Δικαστήριο του Στρασβούργου.

Το πρώτο **αφορά την έλλειψη διαφάνειας σχετικά με τις καθυστερήσεις στην απονομή της δικαιοσύνης**. Είναι ανάγκη να επικροτείται η προσπάθεια των πολλών ευσυνείδητων δικαστικών και εισαγγελικών λειτουργών και να απομονώνονται εκείνοι που συνιστούν οπισθέλκουσα δύναμη για την πρόοδο της δικαιοσύνης. Οι πρόσφατες αποφάσεις αποπομπής καθυστερούντων δικαστικών λειτουργών είναι σημαντικές, όχι ως τιμωρία εκείνων που εμφανίζουν υστέρηση, αλλά πρωτίστως στο πλαίσιο της **γενικής πρόληψης** και της εμπέδωσης κλίματος επιδοκμασίας της εργατικότητας και της ευσυνειδησίας. Φοβούμαι όμως ότι δεν θα είναι αρκετές εάν δεν υπάρξει συνέπεια και συνέχεια στην αντιμετώπιση παρόμοιων φαινομένων.

Το δεύτερο αφορά στην ανάγκη **νομοθετικής πρόβλεψης του αριθμού των υποθέσεων προς χρέωση σε δικαστές**, αντί του καθορισμού των χρεώσεων με αποφάσεις της Ολομέλειας

των δικαστηρίων. Διότι είναι ψευδεπίγραφη η επίκληση του αυτοδιοίκητου, όταν αφορά ένα ζήτημα τόσο κομβικό για την απονομή της δικαιοσύνης. Το αυτοδιοίκητο βρίσκει τα όριά του στη συνταγματική επιταγή δικαστικής προστασίας των Ελλήνων πολιτών, στο όνομα των οποίων, και μόνον, απονέμεται η Δικαιοσύνη.

Το τρίτο αφορά την **κάλυψη των τεράστιων οργανικών κενών** δικαστικών υπαλλήλων, σε όλα τα δικαστήρια, κυρίως όμως στο Πρωτοδικείο Αθηνών, που έχει ως αποτέλεσμα την ακραία υποστελέχωση και την αδυναμία εξυπηρέτησης των αναγκών δικηγόρων και διαδίκων.

Εκτός από το θέμα της επιτάχυνσης, οφείλουμε να σταθούμε με την ίδια προσοχή και στο θέμα της **ορθής απονομής της δικαιοσύνης και της ποιότητας του δικαστικού έργου**, ένα ζήτημα που επίσης αναδεικνύει επίμονα το ΕΔΔΑ, σε σχέση μάλιστα με τη στάση των ανωτάτων δικαστηρίων. Με τις αποφάσεις του *Καμβύσης κατά Ελλάδος* (που αφορούσε το ΣτΕ), και *Αλβανός, Perlala και Καραβελατζής* (που αφορούσαν τον Άρειο Πάγο) το ΕΔΔΑ έψεξε τα ανωτάτα δικαστήρια για την αδικαιολόγητα **φορμαλιστική ερμηνεία διατάξεων εθνικού δικαίου σχετικά με το παραδεκτό ενδίκων μέσων και των επιμέρους λόγων που προέβαλαν οι διάδικοι**. Είναι γεγονός ότι τα ανώτατα δικαστήρια επέδειξαν σχετικώς γρήγορα αντανακλαστικά, που εκδηλώθηκαν με μεταστροφή της

νομολογίας τους σχετικά με τα ζητήματα που επεσήμανε το ΕΔΔΑ. Έτσι, με αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας, έγινε δεκτό ότι η κρίση για το χρόνο γνώσης του περιεχομένου της προσβαλλόμενης πράξης, ως αφετηρία εκκίνησης της προθεσμίας για την άσκηση αίτησης ακύρωσης, πρέπει να είναι τεκμηριωμένη και να προκύπτει από συγκεκριμένα στοιχεία του φακέλου της κάθε υπόθεσης (ΣτΕ 878/2017, ΣτΕ 2034/2011, ΣτΕ 254/2014). ο Άρειος Πάγος αποφάσισε να μην απαιτείται η παράθεση στο αναιρετήριο των παραδοχών της προσβαλλόμενης απόφασης, ενόψει του ότι η τελευταία αποτελεί στοιχείο του φακέλου (Διοικητική Ολομέλεια του Αρείου 4/2010), ενώ στην ποινική δικαιοσύνη απεφάνθη, όπως είχε κρίνει και το ΕΔΔΑ, ότι η παραβίαση των προβλεπόμενων στο άρθρο 6 ΕΣΔΑ δικαιωμάτων του κατηγορούμενου θεμελιώνει αυτοτελώς λόγο αναίρεσης, λόγω απόλυτης ακυρότητας της διαδικασίας (ΑΠ 181/2016).

Ιδιαίτερη έμφαση δίδει το ΕΔΔΑ και στην εξασφάλιση της **εκτέλεσης των δικαστικών αποφάσεων**. Με αφετηρία την απόφαση *Hornsby* κατά Ελλάδος, και πιο πρόσφατα με την απόφαση *Αναγνώστου - Δεδούλη* το ΕΔΔΑ μας θυμίζει ότι το δικαίωμα πρόσβασης σε Δικαστήριο θα ήταν πλασματικό αν η έννομη τάξη επέτρεπε μια δεσμευτική δικαστική απόφαση να μένει ανενεργή εις βάρος ενός διαδίκου. Η πραγματική προστασία του πολίτη και η αποκατάσταση της νομιμότητας

συνεπάγονται την υποχρέωση της Διοίκησης να συμμορφώνεται προς τις δικαστικές αποφάσεις. Όπως ορθώς επισημαίνει το ΕΔΔΑ , η προβλεπόμενη στον ν. 3068/2002 προσφυγή στα Τριμελή Συμβούλια Συμμόρφωσης δεν αποτελεί ένα αποτελεσματικό ένδικο μέσο σε περίπτωση άρνησης εκτέλεσης της δικαστικής απόφασης, καθόσον τα Συμβούλια αυτά μπορούν μόνο να βεβαιώσουν την άρνηση της Διοίκησης να συμμορφωθεί με μία δικαστική απόφαση και να επιδικάσει, ενδεχομένως, αποζημίωση στον ενδιαφερόμενο. Εν τούτοις, το Δικαστήριο θεωρεί ότι ουδόλως επαρκεί η διαπίστωση της μη εκτέλεσης μιας απόφασης. Θα πρέπει αυτή να συνοδεύεται και από συγκεκριμένα και άμεσα νομικά αποτελέσματα, ήτοι την ταχεία και πλήρη εκτέλεσή της.

Ως δικηγορικό σώμα έχουμε σταθερά επισημάνει τις ανωτέρω παθογένειες του συστήματος έννομης προστασίας και της ανάγκης πλήρους και άμεσης συμμόρφωσης με το περιεχόμενο των δικαστικών αποφάσεων.

Βεβαίως, εάν θέλουμε να είμαστε αντικειμενικοί στην κριτική μας, οφείλουμε να επισημάνουμε ότι **και το ίδιο το Δικαστήριο του Στρασβούργου, αντιμετωπίζει ολοένα μεγαλύτερες καθυστερήσεις στην εκδίκαση των ατομικών προσφυγών.** Προδήλως, η επιτυχία του ως ύστατου μέσου προστασίας για τους θιγόμενους ιδιώτες, αλλά και η αναγνώριση της ξεχωριστής σημασίας του στο σύστημα

προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων σε ευρωπαϊκό επίπεδο, συνέβαλαν στην μεγάλη αύξηση του αριθμού των προσφυγών. Ορισμένα βήματα στην κατεύθυνση της επιτάχυνσης έγιναν με την υιοθέτηση του 14^{ου} Πρωτοκόλλου (που κυρώθηκε με το Ν. 3344/2005), πλην όμως είναι αμφίβολο εάν οι χρόνοι εκδίκασης των υποθέσεων ανταποκρίνονται στις προσδοκίες των προσφευγόντων, ενώ παράλληλα παρατηρείται το φαινόμενο της αθρόας απόρριψης προσφυγών (ως προδήλως απαραδέκτων ή αβασίμων), στη συντριπτική πλειοψηφία των περιπτώσεων από μονομελή σύνθεση (ενδ. σε μονομελή σύνθεση απορρίφθηκαν **466** προσφυγές ελληνικού ενδιαφέροντος, επί συνόλου **536** που κρίθηκαν το 2021).

Παρά την όποια κριτική, η αποτίμηση του έργου του ΕΔΔΑ είναι αναμφίβολα θετική. Αποτελεί εγγύηση διασφάλισης του δικαιοκρατικού κεκτημένου και εμπέδωσης της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Γι' αυτό έχει ξεχωριστή σημασία η **εξασφάλιση της συμμόρφωσης της πολιτείας με τις αποφάσεις του**. Η προσφάτως δημοσιευθείσα Έκθεση της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης για την εκτέλεση των αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, όπως και η αντίστοιχη Έκθεση του Γραφείου Εκτέλεσης Αποφάσεων του ΕΔΔΑ του ΝΣΚ, αν και δείχνουν κάποια πρόοδο της χώρας μας στο πεδίο της

συμμόρφωσης προς τις αποφάσεις του ΕΔΔΑ, ταυτόχρονα αναδεικνύουν συστημικές προκλήσεις και δυσκολίες.

Η πρωταρχική ευθύνη εφαρμογής της ΕΣΔΑ και των θεμελιωδών ελευθεριών και δικαιωμάτων που προστατεύονται από αυτήν ανήκει στις εθνικές αρχές: στη νομοθετική, εκτελεστική και δικαστική εξουσία. Εμείς ως δικηγορικό σώμα θα επιμένουμε να θέτουμε δημόσια την **ανάγκη απαρέγκλιτου σεβασμού στο κεκτημένο της ΕΣΔΑ** και θα επιδιώκουμε με τις δράσεις και παρεμβάσεις μας, όπως η σημερινή, την άμεση και πλήρη συμμόρφωση με τη νομολογία του ΕΔΔΑ. Είναι θεσμικό καθήκον μας να κρατάμε ζωντανό τον δημόσιο διάλογο για τα ζέοντα αυτά θέματα, που είναι υπαρκτικά για τη δικαιοσύνη και την απονομή της.

Σας ευχαριστώ.